

De aanleg van de Bosbaan, de roeibaan in het Amsterdamse Bos, is een van de bekendste werkverschaffingsprojecten. In 1934 begon het graafwerk. Zij aan zij werkten arbeiders en universitair geschoolden gedisciplineerd aan de (oorspronkelijk) 2.200 meter lange, 72 meter brede en 3 meter diepe roeibaan. In 1937 vond er de eerste wedstrijd plaats.

DAGDROMERS

Jan van den Brink, minister van Economische Zaken van 1948 tot 1952, was een van de architecten van de naoorlogse wederopbouw. Zijn industrialisatienota's vormden de basis voor de modernisering van de industrie. Hij had weinig op

met het plan-denken van Hein Vos en Jan Tinbergen en de daarbij behorende overheidsbemoeienis. In *Zoeken naar een 'heilstaat'* (1984) schrijft hij daarover: 'De democratisch-socialistische planners zijn in zekere zin

dagdromers; zij verdiepen zich niet of nauwelijks in het fundamentele probleem van de onvermijdelijke reactie van een markteconomie op (dirigerende) procesplanning en de daarbij behorende detailbemoeienis met het economisch leven'.

1935

13 Met schop en kiepkar Weinig bijval voor 'plan van de arbeid'

Hoe kunnen we mensen aan (betaald) werk helpen? En meer specifiek, hoe creëren we banen, ook voor mensen met, zoals dat tegenwoordig heet, een afstand tot de arbeidsmarkt? Banen scheppen was de kern van het 'plan van de arbeid' uit 1935. 'Het plan wijst de weg'. Met deze woorden lanceerden de SDAP en NVV – rechtsvoorgangers van respectievelijk PvdA en FNV – het plan van de arbeid, in reactie op de economische malaise van de jaren dertig. Met propagandatechnieken uit de wereld van reclame en marketing, zetten zij het plan op de kaart. *Het moet, het kan! Op voor het plan!* was de slogan.

De kern van het plan was bestaanszekerheid en een behoorlijk levenspeil. Investerings in grootschalige openbare werken dienden te zorgen voor werk en koopkracht. Versnelde en planmatige industrialisatie moest daarnaast de economische structuur versterken. Een veelomvattend plan kortom, om het economische tij in de jaren dertig te keren. Uitvoering ervan zou 200.000 werklozen aan werk helpen.

Veel bijval kreeg het plan niet. Wel kwam het kabinet-Colijn met nieuwe werkverschaffingsprojecten in heel Nederland om werklozen nuttig bezig te houden. Dat deed de overheid al sinds het uitbreken van de crisis. Daarbij keek men niet naar opleidingsniveau. Het ging veelal om ongeschoolde arbeid, uitgevoerd met schop, kruiwagen en kiepkar. Gericht op onder andere de ontginning van woeste gebieden (zoals bij Nijverdal, Ommen en Vriezenveen), het graven van kanalen (bijvoorbeeld het Twentekanaal), de aanleg van vliegvelden (Eelde, Valkenburg), stadsparken (Goffert in Nijmegen, Leidse Hout in Leiden) en openluchttheaters en -zwembaden (zoals in Soest).

Het plan van de arbeid was opgesteld door de economen Hein Vos (1903-1972; direct na de Tweede Wereldoorlog minister van Handel en Nijverheid in het kabinet-Schermerhorn/Drees) en Jan Tinbergen (1903-1994; natuurkundige en econoom, in 1969 werd z'n werk bekroond met de eerste Nobelprijs voor de economie).

Vos en Tinbergen waren volgelingen van de Britse econoom John Maynard Keynes (1883-1946) en de maatregelen uit het plan waren dan ook verwant aan de ideeën die Keynes in zijn *General Theory* formuleerde. De *New Deal* van president Roosevelt in de Verenigde Staten van Amerika en de sociaaleconomische politiek van de in Europa oprukkende fascistische overheden waren met het plan te vergelijken. Allemaal min of meer gelijktijdig hoewel relatief onafhankelijk van elkaar ontstane antwoorden op de economische malaise.

Hoe AWWN op het plan van de arbeid reageerde is niet uit de beschikbare bronnen te halen, maar het bestrijden van werkloosheid had in de jaren dertig zeker niet de eerste prioriteit. Wel maakte de werkgeversvereniging zich grote zorgen over de sterk opgelopen werkloosheid, maar om heel andere redenen. De werkloosheidsvoorziening was gekoppeld aan het vakbondslidmaatschap, en door de slechte economische omstandigheden konden vakbonden steeds meer leden inschrijven. Deze crisiswinst was AWWN een doorn in het oog.

